

Zápis z pravidelného podzimního zasedání o realizaci podprogramů VISK 4 a VISK 7 ze dne 25. 11. 2025

Zasedání bylo zahájeno v 13:00 v zasedacím sále Centrálního depozitáře Hostivař a online na platformě ZOOM.

V případě, že se řečené informace liší od vyhlášovacích dokumentace, platí vyhlášovacích dokumentace.

1) Obecné informace k programu VISK a Dotačnímu portálu MK ČR – Pavlína Doležalová, Ministerstvo kultury ČR

Pavlína Doležalová úvodem deklarovala, že žádosti v programech VISK se nyní podávají pouze přes dotační portál MK ČR a jiná varianta podání již není přípustná. Dotační programy VISK jsou určeny knihovnám zřízeným podle knihovního zákona, dále SPO a OSS zřizované MK.

Nejzazší termín pro podání žádostí je 10. 12. 2025 do 15:00. Z důvodu zabezpečení technické podpory není možný pozdější čas, např. do půlnoci. Jeden žadatel může podat maximálně 3 žádosti. Podpora je dvanáctiměsíční, minimální výše dotace je 20 000 Kč, přičemž se zaokrouhluje na celé tisíce a celková výše dotace musí představovat maximálně 70 % všech nákladů na projekt.

Dokumentace má 2 části: obecnou, jež je společná pro všechny výzvy, a specifickou, která odráží konkrétní výzvu. Žádost se vyplňuje v jednotlivých záložkách online formuláře, přičemž lze vyexportovat z portálu pdf soubor s celou žádostí (např. za účelem schvalování uvnitř podávající instituce). Novinku představují tzv. indikátory dle konkrétní výzvy jako povinný údaj. Povinnými přílohami jsou zejména podrobný rozpočet s povinným komentářem (nově požadován pro všechny programy VISK) a doklad o vedení bankovního účtu. Rozpočet je vhodné konzultovat s účetními a s osobami pověřenými vypracováním vyúčtování. K povinným přílohám jsou ke stažení k dispozici šablony ve formátu .doc. Náklady se dělí na způsobilé a nezpůsobilé, mezi způsobilé náklady jsou nově počítány i žádosti na platy zaměstnanců spojených s projektem.

Po podání žádosti probíhá formální kontrola, zejména se kontroluje oprávněnost žadatele, zda je žádost podána v náležitém termínu a další kontroly. Hodnocení komisí probíhá pouze nad formálně úplnými žádostmi. Pro toto hodnocení bylo zavedeno bodové hodnocení (max. počet 100 bodů). Výsledky hodnocení se zveřejňují jednak na webu, jednak přímo v rámci dotačního portálu MK ČR.

Pro nadcházející období došlo k restrukturalizaci programů VISK. Vedle stávajících byl zaveden program VISK 10 určený k podpoře vzdělávací činnosti knihoven. Program VISK 8b byl začleněn do programu VISK 1, program VISK 9 byl začleněn pod program VISK 5. Dále byly sděleny konkrétní informace k dotačnímu portálu MK ČR. Pracovat v něm může výhradně fyzická osoba s elektronickou identitou občana, která je v portálu řádně registrována (přihlášení není možné např. přes datovou schránku, přihlásit se nelze ani skrze právnickou osobu). Registraci smí provést pouze oprávněná osoba – statutární zástupce nebo pověřený zástupce na základě plné moci (neoprávněnost osoby vede k vyřazení žádosti). Oprávněná osoba rovněž žádost finálně podává. Je třeba dát si pozor, aby byla zpracovaná žádost skutečně podána, a nikoliv nedopatřením ponechána rozpracovaná.

Povinným údajem do záznamu je dále evidenční číslo knihovny, pod tímto číslem pak funguje konkrétní knihovna i dále v rámci žádosti. Spolky a sdružení, které neprovozují knihovnu, ale jsou oprávněny žádost podat, mohou vyplnit „0“ nebo libovolný text.

U projektu je rovněž třeba vybrat tematický okruh. Lze zvolit jen jeden, v případě širších projektů ten nejdůležitější. Programy VISK 1, 2, 6 a 10 mají pro volbu k dispozici tematický okruh jen jeden, více okruhů (a nutnost volby) mají programy VISK 3, 4, 5 a 7. Povinné indikátory se volí dle tematického okruhu či okruhů. V rámci jedné žádosti lze zvolit indikátory pouze jednou. Je nutné zvážit výběr indikátoru, resp. cílovou hodnotu. Tyto údaje budou součástí rozhodnutí o poskytnutí dotace, tj. musí být naplněny.

Diskuse:

- Dotaz: Je třeba uvádět ve formuláři uvést celý název projektu, přestože je počet znaků je ve formuláři omezen na 40?
 - P. Doležalová: Ano, je to potřeba. Název projektu je vhodné upravit těmto podmínkám.
- Dotaz: Je možné žádosti do programu VISK 4 podepsat elektronickým podpisem?
 - P. Doležalová: Ano, elektronický podpis je žádoucí. Stačí přitom podpis statutárního zástupce předkladatele.
- Dotaz: Zajímá mě pohled ministerstva na projekty, které nejsou klasickým VISKem, tj. VISK pro příspěvkové organizace MK ČR, tzv. podpora provozního příspěvku. Letos se dotace značně krátily „z důvodu nedostatku finančních prostředků“. Bude tomu tak i příští rok? Proč byly některé projekty vybrány a jiné nikoli?
 - P. Doležalová: Výběr byl ovlivněn celkovým objemem alokovaných financí. Zohledňována proto byla jednak míra společenské závažnosti projektů a dále projekty s delší kontinuitou. Informace o objemu financí na příští rok zatím nejsou známy.

2) Zadávací dokumentace k VISK 4 na rok 2026 – Petra Vávrová, Národní knihovna ČR

V uplynulém roce nedošlo v zadávací dokumentaci k programu VISK 4 k žádným zásadním změnám. Cílem programu je podpora zkvalitnění a zefektivnění péče o dobrý fyzický stav knihovních fondů. Konstatována byla vysoká úspěšnost podaných projektů, kdy z podaných 77 žádostí bylo schváleno 76 a celkem bylo do realizovaných projektů investováno 7 632 000 Kč. Počty realizovaných zásahů a dalších činností, vedoucích k ochraně knihovních fondů financovaných z programu dosahují desítek tisíc, jejich podrobnější rozpis je součástí prezentace dostupné na webových stránkách (viz níže).

Hodnotící komise přihlíží při vyhodnocování jednotlivých žádostí ke komplexnosti celého procesu ochrany.

Dále bylo připomenuto, že žádost v programu VISK 4 lze podat na jeden z následujících okruhů:

1. Ochrana knihovních dokumentů před nepříznivými vlivy prostředí s důrazem na konzervační a restaurátorské zákroky pro zlepšení jejich fyzického stavu.
2. Zhotovení ochranných obalů z materiálů archivní kvality (včetně ochrany zvukových dokumentů).

3. Odkyselování svazků postižených degradací kyselého papíru, přičemž doporučenou metodou je nadále metoda ZBF:2 (tzv. mléko). Při volbě odkyselovací metody je žádoucí konzultovat její parametry s Odborem ochrany fondů NK ČR.
4. Pořizování měřáků klimatických podmínek a zařízení na jejich úpravu, jakož i na celkovou úpravu prostor.

V rámci programu nelze žádat příspěvek na investice, zadat lze pouze drobný majetek po příslušné konzultaci. Závěrem bylo apelováno na důsledné konzultace s příslušnými pracovníky (zejm. OOF NK ČR), na jejichž základě je možné mimo jiné nadále modifikovat a zkvalitňovat zadávací dokumentaci programu.

Diskuse:

- Dotaz: Pokud je odkyselení i ochranný obal součástí záměru restaurátora a ten vše i zajišťuje, musí instituce podávat čestná prohlášení B a C a zároveň žádat NK ČR o odsouhlasení zvoleného postupu odkyselení a dokládat atest na lepenku?
 - P. Vávrová: Ano, je to žádoucí, mimo jiné i pro přehled o zvolených technologiích a pro předcházení nevhodným metodám.
- Dotaz: Rádi bychom požádali o peníze pro brigádníky, kteří budou pracovat na mechanické očištění knih. Velmi těžko se ale odhaduje, kolik se nám jich podaří sehnat a kolik toho budou schopni odpracovat. Pokud by nám z grantu zbyly nějaké peníze určené na jejich mzdu, lze je v rámci grantu využít i na něco jiného (tj. přesunout do jiné kolonky)?
 - P. Doležalová: Až do konce listopadu je možné požádat o změnu projektu přes dotační portál, příslušná komise pak posoudí relevanci takové žádosti. Důležité je takové žádosti podávat včas.

3) **Zadávací dokumentace k VISK 7 na rok 2026** – Tomáš Foltýn, Národní knihovna ČR

Tomáš Foltýn úvodem poděkoval všem, kdo se podíleli na modifikaci programů VISK, včetně implementace výsledků auditu provedeného Nejvyšším kontrolním úřadem. Programy se podařilo modernizovat a restrukturalizovat. Ocenil dále zavedení programu VISK 10, určeného na vzdělávacích činnostech knihoven, jelikož podpora těchto činností je velmi dobrá pro budování vzdělávání společnosti jako celku. Konstatoval dále, že skladba žadatelů v rámci programu VISK 7 je relativně stabilní, přičemž ale pozitivně kvitoval, že se objevují i noví žadatelé s dobře připravenými projekty. Celkovou kvalitu předkládaných projektů označil jako velmi dobrou.

V uplynulém roce v rámci programu nedošlo k žádným zásadním modifikacím, pouze k několika technicko-administrativním úpravám:

1. Došlo ke zkvalitnění zadávací dokumentace v oblasti konverze ze starších projektů tak, aby byly dostupné i pro velké centrální projekty. Je to důležité z hlediska spolupráce knihoven a z hlediska propagace.
2. Jako samostatně vyčleněná kapitola projektu byla stanovena oblast týkající se zprovoznění nástrojů pro vytváření digitálního obsahu.
3. Byla provedena pravidelná kontrola všech kontaktů, odkazů a metodických dokumentů a jejich případná aktualizace. Odpovědní pracovníci jsou v konkrétních problémech připraveni pomoci

Dále byla pozitivně kvitována četnost předkládaných projektů zohledňujících kontinuální digitalizaci (např. regionálních periodik a dal.). Nemusí tedy jít jen o záchranu ohrožených svazků (v provazbě s programem VISK4), ale také o koncepci a kontinuitu.

Návaznost mladších titulů, popř. částí titulů na starší je však v některých případech nedostatečně zdůrazněna v žádostech a je tomu třeba věnovat v rámci zadávací dokumentace větší pozornost. V zadávací dokumentaci je zapotřebí pregnantně uvést význam výběru vybraného svazku, např. proč je ten který výběr důležitý z hlediska regionální důležitosti a uchování místní historické paměti. Klíčová je tato otázka především při předkládání mladších titulů.

Diskuse:

- Dotaz: Je v případě digitalizace periodik do indikátorů vhodnější uvádět spíše počet ročníků nebo svazků?
 - T. Foltýn: Je potřeba dobře doložitelná hmatatelná výstupní jednotka, resp. jednotka nejlépe měřitelná vzhledem ke konkrétní povaze projektu. Která konkrétní hodnota to bude, není možné obecně konkretizovat, záleží na konkrétní povaze digitalizovaného souboru jednotek.
 - P. Doležalová: V portálu je jako indikátor stanoven počet dokumentů. Ovšem co je to dokument, je žádoucí v rámci žádosti specifikovat (např. „měříme na svazky, tituly, strany, ...“). Je potřeba zvážit, jaký ukazatel v rámci indikátorů bude možný nejlépe měřit, vykázat a splnit.
 - T. Foltýn: Je třeba mít stále na paměti, že veškeré záležitosti týkající se žádosti probíhají skrze dotační portál. Je na to třeba myslet i při stanovení nejlépe měřitelného indikátoru.
 - P. Doležalová: Je-li při dotačním plnění počet indikátorů překročen, je to bráno kladně (a není třeba vracet dotaci). Je nezbytné splnit hodnotu uvedenou v žádosti a jakékoliv kladné zvýšení je pozitivum.

- Michaela Bežová: Dodala, že v rámci programu VISK 7 se budou data namísto stávajících excelovských tabulek předávat skrze portál externí produkce, k zavedení této praxe by mělo dojít v příštím roce. Knihovna může zmocnit faktického digitalizátora (např. externí firmu) k předávání dávek. Na přelomu 1. a 2. kvartálu příštího roku bude zorganizován webinář, kde budou sdíleny důležité informace a k problematice rovněž bude sestavena metodika. Přes portál bude možné i generovat akceptační a předávací protokoly a komunikovat snáze než po e-mailu.

4) **Přechod z K5 na K7** – Petr Žabička, Moravská zemská knihovna

Aktuální verze Krameria je verze 7.1.4, v roce 2026 pak bude dostupná verze 7.2.x (v ní budou práce moci probíhat na samostatných uzlech, což odlehčí dalším funkcím). Při přechodu ze starších verzí je nutná reindexace. Nová verze Krameria bude mít pokročilejší funkce vyhledávání a další zlepšení. V současné době se přibližně 20 databází Krameries stále nachází ve verzi 5, v některých případech je však migrace plánována ještě v letošním či v nadcházejícím roce.

V roce 2026 bude uveden do provozu nový webový klient, který bude spolupracovat jen s nejnovějšími verzemi K7. Při přechodu na nejnovější verze Krameria se velmi doporučuje zároveň zapojit tu kterou databázi do České digitální knihovny a pod licenci Děd nedostupných na trhu na základě smlouvy s NK ČR.

Při přechodu na K7 je třeba dostát následujícím požadavkům na server: Je třeba mít nejnovější distribuci ubuntu/debian serveru (základní server instalace, nikoliv desktop), dále 32 GB RAM a 4 x CPUP. Velikost datového disku se určuje dle předpokládaného objemu dat, přičemž minimální velikost je 0,5 TB a více (čím větší Krameries, tím větší

hardware bude potřeba). Zapotřebí je rovněž ssh přístup a root oprávnění. Vedle hlavní domény bude zřízeno několik domén navíc: kramerus-test.vasedomena.cz (dočasná testovací doména), kramerus-admin.vasedomena.cz (neveřejný klient pro přihlašování administrátora) a eduid.vasedomena.cz (doména pro přihlašování uživatelů).

Závěrem byla prezentována základní cenová nabídka. Cena práce na instalaci se počítá z počtu člověkodní, přičemž cena za jeden člověkod je cca 12 000 Kč bez DPH. Pro žádost o příspěvek z programů VISK je potřeba mít od společnosti Inovatika zpracovanou příslušnou kalkulaci.

Diskuse:

- M. Bežová: Zmínila, že v rámci programu VISK 7 lze žádat také o příspěvek na instalaci K7. Následně apelovala na všechny, kdo budou přechod na K7 realizovat, aby se zároveň zapojili do České digitální knihovny, a ta by se tak mohla stát ústředním bodem při vyhledávání digitalizátů. Zapojení do ČDK sice není mandatorní, pokud jde o žádost v programu, ale velmi žádoucí.

5) **Měření pH papíru v knihách** – Jitka Neoralová, Národní knihovna ČR

Jitka Neoralová prezentovala postupy odborného měření pH v knihách, jelikož se jedná o často poptávané téma. Základním stavebním prvkem papíru je celulóza. Ta je stabilní v neutrální a mírně alkalické oblasti (hodnota pH 6–8). Tím pádem je možné brát hodnotu pH jako indikátor stability papíru. Pod hodnotu pH 5 nastává degradace papíru, pod pH 4 nastává kritický stav, kdy je papír křehký a rozpadá se. Vnitřním faktorem kyselosti je především materiálové složení papíru a technologické postupy použité při jeho výrobě (např. tzv. kyselé klížení u ručního papíru z 19. stol.). Vnější faktorem kyselosti je především vzdušné znečištění. Pro stabilizaci stavu papíru, a tím pro zpomalení degradace, se následně provádí tzv. neutralizace.

Hodnota pH (potenciál vodíku) je vyjádřena stupnicí od 0 do 14. Nulovým bodem je hodnota pH 7 – čím vyšší, tím alkaličtější prostředí, čím nižší, tím kyselejší. Hodnotu pH měříme plochou pH elektrodou.

Při měření se obvykle měří stejné stránky opakovaně. Je tedy potřeba dobře poznamenat číslo strany (v případě periodik vč. ročníku), kde měření probíhá. Označuje se rovněž místo, preferovanou pozicí je okraj-střed. Zapisuje se ustálená hodnota odečtená z přístroje. Místo měření by nemělo zasahovat do textu, nikdy se neměří v zateklině, v nečistotě a v blízkosti hřbetu, místo měření by zároveň mělo být nejméně 3 mm od okraje strany. Celý proces měření pH byl následně prezentován na videu.

Pod měřenou stránku se vkládá nenasáková podložka, např. fólie. Místo se vysuší buničitou vatou a knihu je pak možné zavřít. Elektrodu je třeba uchovávat v uchovávacím roztoku, aby nedošlo k poškození elektrolytu.

Při výběru správného pH metru je potřeba hledět na následující parametry: pH metr by měl měřit s přesností minimálně na 2 desetinná místa a měl by disponovat minimálně třibodovou kalibrací. Pufry mají být technické nebo DIN (4, 7, 9/10). Nezbytností je rovněž grafický LCD displej ideálně podsvícený a funkce autoRead (kontrola stability měřené hodnoty, bez této funkce je určení správné hodnoty velmi obtížné). Při výběru pH metru a měřící elektrody je také třeba dát pozor na to, aby měly shodný konektor (DIN nebo BNC), ale je možné koupit i redukci. Elektroda vždy musí být plochá (s označením Flatrode nebo SUR) a z důvodu předejití jejího poškození je žádoucí k ní dokoupit stojan.

Diskuse:

- Vojtěch Halama: Doplnil, že prezentace i s doprovodným videem bude dostupná na webových stránkách.
- Dotaz: Za jak dlouho po odkyselení je vhodné papír měřit?
 - J. Neoralová: Záleží na zvolené metodě. Zejména individuální metody měření vyžadují větší časový odstup. V případě hromadných metod je to možné téměř bezprostředně po ukončení celého procesu odkyselení (tj. po dodání knihy zpět do knihovny).

6) **Nástroj na zkvalitňování OCR v PSP balíčcích prostřednictvím PERO API** – Marek Fišer, Vojenský historický ústav

Marek Fišer prezentoval nástroje na úpravu PSP balíčků již vyprodukovaných, konkrétně jejich OCR vrstvy. Důvodem jejich zhotovení bylo velké množství shromážděného materiálu od různých dodavatelů, který byl různé kvality a obtížně se hledala jednotná úroveň. Tyto nástroje jsou vhodné pro menší objemy dat, s velkými dávkami zatím nepočítají.

K tomuto účelu byly napsány 2 skripty v jazyce Python. První funguje offline a je určen pro kvalitativní upgrade OCR na základě již vytvořených OCR dat. Druhý představuje PERO-API verze pro volání rozhraní OCR-HTR softwaru, je možné jej spustit z GUI i z příkazového řádku. Zdrojový kód skriptu je dostupný na serveru GitHub (<https://github.com/kapavikr/PERO-API>).

Funkce obou skriptů byly dále podrobněji prezentovány a popis jejich funkcionalit je dostupný v prezentaci dostupné na webových stránkách (viz níže).

Skript je možné využívat jako autonomní prostředek pro dodatečné úpravy PSP, aniž by kniha musela být znovu zařazována do digitalizační linky. Tím lze dosáhnout zlepšení úrovně starších digitalizátů.

V rámci vývoje zatím chybí nadefinovat přegenerování administrativních metadat dle PREMIS. Stávající PERO se navíc nachází již jen v udržovací fázi, v beta verzi a v testování je nový program Scribblesense (lze jej již dohledat přes Google). API bude nadále fungovat stejně.

Diskuse:

Neproběhla

Zasedání bylo ukončeno v 14:55. Prezentace ze zasedání jsou k dispozici na webu <https://kramerius-info.nkp.cz/>

Za správnost: Martin Boukal

Schválil: Vojtěch Halama